

Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin bilişsel esneklik ve yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*

Investigation of the relationship between cognitive flexibility and creativity levels of the faculty of health sciences students

Özüm Erkin¹, İlknur Göl²

¹İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ozum.erkin@gmail.com,

²Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ilknurnayirgol@gmail.com, 0000-0003-3259-3886.

* Bu çalışma, 20-21 Haziran tarihlerinde İzmir Demokrasi Üniversitesinde düzenlenen Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZ

Amaç: Bu çalışma sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin bilişsel esneklik ve yaratıcılık düzeyleri ile aralarındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. **Gereç ve Yöntem:** Kesitsel tanımlayıcı tipte araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de Ege Bölgesinde bir devlet üniversitesindeki Sağlık Bilimleri Fakültesi “Hemşirelik, Beslenme ve Diyetetik ile Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon” bölümlerinde öğrenim gören 180 öğrenci ile yürütülmüştür. Verilerin toplama aşamasında sosyo-demografik bilgi formu, “Bilişsel Esneklik Ölçeği” ve “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırma grubunun %34.1’i hemşirelik, %34.1’i beslenme ve %31.7’si fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümü öğrencisidir. Öğrencilerin Bilişsel Esneklik Ölçeği toplam puanı 48.35 ± 5.03 , Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği toplam puanı 94.64 ± 11.62 olarak saptanmıştır. Ayrıca; “Bilişsel Esneklik Ölçeği” toplam puanı ile “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri” ölçeğinin hem toplam puanı hem de alt boyut puanları arasında pozitif düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. **Sonuç:** Bu çalışmada sağlık bilimleri öğrencilerinin bilişsel esnekliğinin orta, yaratıcı düşünme eğilimlerinin ise yüksek olduğu ve bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça yaratıcı düşünme eğilimlerinin de arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler:
Bilişsel esneklik, Yaratıcı Düşünme, Sağlık Bilimleri, Öğrenci.

Key Words:
Cognitive Flexibility, Creative Thinking, Health Sciences, Student.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
İlknur Göl,
Çankırı Karatekin Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ilknurnayirgol@gmail.com.

Gönderme Tarihi/Received Date:
25.09.2020

Kabul Tarihi/Accepted Date:
05.05.2021

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
01.06.2021

ABSTRACT

Aim: This study was carried out to determine the relationship between cognitive flexibility and creativity levels of health sciences students. **Material and Methods:** Cross-sectional descriptive study was carried out in 2018-2019 academic year in the Faculty of Health Sciences at a state university in the Aegean region in Turkey. 167 students from the departments of “Nursing, Nutrition and Dietetics and Physical Therapy and Rehabilitation participated in the study. Socio-demographic information form, Cognitive Flexibility Scale and Marmara Creative Thinking Dispositions Scale were used to collect data. **Results:** Of the research group, 34.1% were nursing, 34.1% were nutrition-dietitian and 31.7% were physical therapy and rehabilitation students. The total score of the students’ “Cognitive Flexibility Scale” was 48.35 ± 5.03 and the total score of “Marmara Creative Thinking Dispositions Scale” was 94.64 ± 11.62 . A significant positive correlation was found between the total score of the “Cognitive Flexibility Scale” and the total score and the subscale scores of the “Marmara Creative Thinking Dispositions Scale”. **Conclusion:** In this study, it was found that cognitive flexibility of health sciences students was moderate, creative thinking dispositions were high. As the cognitive flexibility levels increased, creative thinking dispositions increased.

GİRİŞ VE AMAÇ

*“Ne en güçlü olan tür hayatta kalır, ne de en zeki olan...
Değişime en çok adapte olabildir, hayatta kalan...”
Charles Darwin*

Bilişsel esneklik kişinin çevre değişikliğine karşı kendi bilişsel kalıplarını değiştirebilmesi ve yeni ortama uyum sağlayabilmesi olarak tanımlanmaktadır (1). Bilişsel

esnekliği olan bireylerin bireysel potansiyellerinin farkında olabilen ve zor durumlarla karşı karşıya geldiklerinde yaşanan rahatsızlık duygusuyla mücadele edebilen, kendine özgü baş etme stratejileri olan bireyler olduğu bildirilmiştir (2,3). Bilişsel boyutla ilgili bir kavram olan bilişsel esneklik, zorlayan ve mücadele gerektiren bir durumda kişinin hayatını kolaylaştıran ve bu zorlayıcı durumlardan alternatifler bularak

problemin çözülmesinde etkilidir (4). Martin ve Rubin bilişsel esnekliğin kişilerin değişik alternatifleri fark etmesini sağlayarak, kişinin başkalarının duygularını anlamasına yardımcı olacağını ve kendi farkındalıklarını arttırabileceğini ifade etmişlerdir (5). Tüm bunlar dikkate alındığında bilişsel esnekliği yüksek olan sağlık profesyonellerinin problem durumlarında alternatifler üretebilecekleri, hastaları ve diğer sağlık çalışanları ile iyi bir iletişim kurabilecekleri ve stresle başa çıkabilecekleri, hastalarının farklı özelliklerine daha kolay uyum sağlayabilecekleri, bakım verdiği birey ve/ya ailesi ile daha kolay iş birliği yapabilecekleri söylenebilir.

Bireysel olarak herhangi bir durumla ya da bir problemle ilgili olarak farklı seçeneklerin ve çözüm yollarının farkında olma, yeni durumlara uyum sağlamada isteklilik ve kendini yetkin hissetme olarak tanımlanan bilişsel esneklik kavramı, sahip olunan benzer bilgiler ve alışkanlıklardan faydalanılarak yeni bilgileri yaratıcı bir şekilde kombine etme ve yeni temsiller oluşturabilmeye olanak sağlar (6,7). Bilişsel esnekliğin tanımından da yaratıcılık ile iç içe olduğu fark edilmektedir (6). Günümüzde hem kişisel hem de mesleki olarak yaratıcılık olmazsa olmaz bir durum haline gelmiştir. Çünkü yaratıcılık, bireyin kendini gerçekleştirmiş olmasının yansımasıdır. Yaratıcılık, gerçekte olmayan bir şeyi yaratmak değil var olan şeyi ortaya çıkarmaktır. Sorun çözmenin sadece insan zekâsı ile ilgili olmadığı yaratıcı zekâyla da ilgili olduğu belirtilmektedir. Değişen sağlık bakım ihtiyaçları ele alındığında; sağlık bakım hizmetlerinde görev alan meslek üyelerinin yaratıcı olma, araştırma yapabilme, bilgiye ulaşabilme, bilgi üretme ve bilgiyi kullanabilme gibi özelliklere sahip olmaları beklenmektedir (8). Kurumsal sistemlerde yaratıcılığın yaygın hale gelmesi, sağlık bakım hizmetlerinin gelişmesine, iyileşmesine olanak sağlar, problem çözmeyi arttırır. Sağlık bakım hizmetleri mesleklerin doğası gereği birçok tehlike ve sorunun olduğu kompleks bir yapıya sahiptir (9,10). Böyle kompleks bir yapıda hizmet sunan sağlık profesyonellerinin, modern bir profesyonel olarak, sorgulayabilen, çevresindeki yenilik ve değişime uyum sağlayabilen, yaratıcı düşünceler üreterek problem çözebilen, esnek davranabilen, farklı disiplinlerden etkilenecek mesleğe katkılar sağlayabilen, eleştirel düşünebilen bireyler olması zorunlu hale gelmiştir (11). Bu nedenlerle “Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin bilişsel esneklik ve yaratıcılıkları ne düzeydedir?” sorusundan hareketle bu çalışma planlanmıştır.

Amaç: Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin bilişsel esneklik ve yaratıcılık düzeyleri ile arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Kesitsel tipte tanımlayıcı bir çalışmadır.

Araştırmanın yeri ve zamanı

Araştırma, Ege Bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesindeki “Beslenme ve Diyetetik, Hemşirelik, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon” bölümlerinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında yürütülmüştür.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında ilgili bölümlerde öğrenim gören 180 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır. Gönüllü 167 (%92.7) öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü okulda ilgili bölümler 2018-2019 eğitim-öğretim yılında eğitime başlamış olduğundan dolayı her üç bölümde de yalnızca 1. sınıf öğrencileri araştırmaya katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri “Öğrenci Bilgi Formu”, “Bilişsel Esneklik Ölçeği” ve “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” ile sınıf ortamında anket kullanılarak toplanmıştır.

Öğrenci bilgi formu: Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 7 soru içermektedir (2,12-20).

Bilişsel Esneklik Ölçeği: Martin ve Rubin (1995) tarafından kişinin bilişsel esneklik düzeyini saptamak amacıyla geliştirilmiş olup, toplam 12 madde içermektedir. Özgün ölçeğin Cronbach alfa katsayıları .72 ila .87 arasında değişirken, test tekrar test güvenilirlik katsayısının .83 bildirilmiştir. Likert tipteki ölçek “1- Kesinlikle Katılmıyorum”. “6- Kesinlikle Katılıyorum” arasında derecelendirilmektedir. Her bir maddeye verilen yanıtların toplanmasıyla toplam puan elde edilmektedir (5). Ölçekten alınabilecek minimum puan 12 maksimum puan 72’dir. Yüksek puanlar yüksek düzeyde bilişsel esnekliği gösterirken, düşük puanlar düşük düzeyde bilişsel esnekliği ifade etmektedir (13). Türkçe’ye uyarlama çalışması Altunkol tarafından yapılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .81 bulunurken (13) mevcut çalışmada ise Cronbach alfa katsayısı .84 saptanmıştır.

Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği: Özgenel ve Çetin tarafından geliştirilen 25 madde içeren ölçek, öz disiplin (5 madde), yenilik arama (8 madde), cesaret (4

madde), merak (3 madde), şüphe (2 madde) ve esneklik (3 madde) olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır (21). Beşli likert tipteki ölçeğin derecelendirilmesi, “1-hiçbir zaman”, “5-her zaman” şeklinde yapılmaktadır. Ölçekte olumsuz ifade bulunmamaktadır. Ölçekten en az 25 puan en fazla 125 puan alınmaktadır. Ölçek toplam puanı bireyin ölçek maddelerine verdiği cevapların tümü toplanarak elde edilmektedir. Alt boyut maddelerine verilen cevaplar toplanarak, alt boyut toplam puanları elde edilmektedir. Bireyin ölçekten aldığı puanın yüksekliği, yaratıcı düşünme eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Özgün ölçeğinin bütününe ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .87 ve mevcut çalışmada ise .85 bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz: SPSS 20.0 paket programı kullanılarak veriler değerlendirilmiş olup, anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ 'dir. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu görsel (histogram ve olasılık grafikleri) ve analitik yöntemlerle (Çarpıklık, Basıklık, Shapiro-Wilk testleri) incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra gruplar arası karşılaştırmada normal dağılıma uymayan değişkenler için ise Kruskal-Wallis H ve Mann-Whitney U testleri ve iki ölçek arasındaki ilişkinin belirlenmesinde de Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü: Verilerin toplanması için Türkiye’de bir üniversitenin Etik Kurulundan ve (26 Şubat 2019. karar no:2019/85) ve araştırmanın yürütüldüğü üniversiteden yazılı onam alınmıştır. Araştırma öncesinde katılımcılara bilgi verilerek, araştırmaya katılmayı kabul edenlerin sözel onamları alınmıştır. Araştırmaya sadece gönüllü katılımcılar alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler için e-posta yoluyla yazarlardan izin alınmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin; yaşları 18 ile 22 arasında ve yaş ortalaması 19.20 ± 0.84 'tür. Öğrencilerin %80.2'si kadındır. Araştırma grubunun %34.1'i hemşirelik, %34.1'i beslenme ve %3.7'si fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümü öğrencisidir. Öğrencilerin, %64'ü üniversiteye başlamadan önce büyük şehirde yaşadığını, %85.6'sı çekirdek aileye sahip olduğunu ve %77.2'si de ekonomik durumunu orta olarak ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Bilişsel Esneklik Ölçeği”nden aldıkları puanlar incelendiğinde, toplam puan 48.35 ± 5.03 (min=32. max=67) bulunurken öğrencilerin bilişsel esneklik düzeylerinin ortanın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Tablo 1’de Bilişsel Esneklik Ölçeğinden alınan puanı etkileyebileceği düşünülen bağımsız değişkenlere ilişkin veriler gösterilmiştir. Öğrencilerin ölçek ortalama puanları ile cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm, aile tipi, uzun süre

yaşanılan yer ve ekonomik durumları arasında yapılan istatistik analizlerde istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ancak, istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamakla birlikte fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin ve parçalanmış aile sahip olduğunu belirten öğrencilerin bilişsel esneklik ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Bilişsel esneklik ölçeği puanlarının öğrencilerin bazı özelliklerine göre dağılımı (n:167)

Özellikler	n	Toplam ölçek puanı	Test	P
Cinsiyet				
Kadın	134	48.38±4.83	Z=2.150.000	0.806
Erkek	33	48.24±5.85		
Bölüm				
Beslenme	57	47.40±4.03	X ² =4.545	0.103
Hemşirelik	57	48.14±4.5		
FZT	53	49.60±6.19		
Aile Tipi				
Çekirdek	144	48.37±5.10	X ² =1.989	0.370
Geniş	20	47.80±4.87		
Parçalanmış	3	51.0±0.00		
Ekonomik Durum				
İyi	37	47.59±4.33	X ² =3.921	0.141
Orta	129	48.63±5.17		
Kötü	1	40.00±-		
En Uzun Süre Yaşanılan Yer				
Köy	11	47.72±4.1	X ² =0.620	0.961
Kasaba	7	49.00±2.44		
İlçe	42	48.35±4.92		
B. Şehir	107	48.37±5.31		

x²: Kruskal Wallis Test, Z: Mann-Whitney

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği”nden aldıkları puanlar incelendiğinde, toplam puan 94.64 ± 11.62 (min=64. max=11) bulunurken öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlar incelendiğinde ise öz disiplin alt boyut puanının 17.34 ± 3.56 , yenilik arama alt boyut puanının 30.51 ± 4.27 , cesaret alt boyut puanının 14.39 ± 2.78 , merak alt boyut puanının 12.42 ± 1.82 , şüphe alt boyut puanının 8.11 ± 1.35 ve esneklik alt boyut puanının da 11.83 ± 1.83 olduğu belirlenmiştir. Tablo 2’de Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden alınan puanı etkileyebileceği düşünülen bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular gösterilmiştir. Öz disiplin alt boyut puanının beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinde ($x^2 = 4.78$, $p = .018$) ve parçalanmış aileye sahip öğrencilerde ($x^2 = 6.40$, $p = 0.041$), merak alt boyut puanının da yalnızca parçalanmış aileye sahip öğrencilerde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($x^2 = 6.96$, $p = 0.031$). Esneklik alt boyut puanı ise cinsiyet ve ekonomik durum değişkenlerinden etkilendiği, kadın öğrencilerin ($z = 1.916$, $p = 0.018$) ve ekonomik

Tablo 2. Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeği ve alt boyut puanlarının öğrencilerin bazı özelliklerine göre dağılımı (n:167)

Özellikler	n	Öz disiplin Ort ± SS	Yenilik Arama Ort ± SS	Cesaret Ort ± SS	Merak Ort ± SS	Şüphe Ort ± SS	Esneklik Ort ± SS	Toplam ölçek puanı Ort ± SS
Cinsiyet								
Kadın	134	17.41±3.62	30.52±4.14	14.52±2.67	12.56±1.54	8.20±1.29	12.01±1.77	95.26±11.00
Erkek	33	17.09±3.34 Z=2.069 P=0.568	30.36±4.82 Z=2.201 P=0.969	13.87±3.20 Z=1.958 P=0.304	11.84±2.63 Z=1.989 P=0.363	7.78±1.53 Z=1.887 P=1.81	11.12±1.91 Z=1.916 P=0.018*	92.09±13.75 Z=1.916.500 P=0.236
Bölüm								
Beslenme	57	18.35±2.87	30.71±3.79	14.56±2.42	12.63±1.39	8.19±1.14	12.14±1.70	95.59±10.15
Hemşirelik	57	16.38±3.41	29.57±4.27	14.35±2.70	12.28±1.90	7.89±1.49	11.61±1.81	92.10±1.11
FZT	53	17.30±4.12 X ² =4.78 P=0.018*	31.30±4.64 X ² =5.79 P=0.055	14.26±3.24 X ² =1.375 P=0.503	12.35±2.14 X ² =0.694 P=0.730	8.28±1.39 X ² =1.871 P=0.392	11.75±1.97 X ² =2.93 P=0.231	95.26±13.26 X ² =4.78 P=0.91
Aile Tipi								
Çekirdek	144	17.17±3.57	30.35±4.32	14.36±2.88	12.38±1.79	8.11±1.39	11.78±1.88	94.18±11.72
Geniş	20	18.05±3.45	31.45±4.17	14.35±2.23	12.30±1.94	8.05±1.05	11.90±1.37	96.10±10.89
Parçalanmış	3	21.00±0.00 X ² =6.40 P=0.041*	32.00±0.00 X ² =1.33 P=0.514	16.00±0.00 X ² =2.191 P=0.334	15.00±0.00 X ² =6.96 P=0.031*	9.00±0.00 X ² =1.747 P=0.418	14.00±0.00 X ² =5.23 P=0.73	107.00±0.00 X ² =5.15 P=0.076
Ekonomik Durum								
İyi	37	16.24±3.83	29.83±4.31	13.91±2.76	12.37±1.62	8.21±1.37	11.08±2.03	91.70±10.90
Orta	129	17.65±3.44	30.73±4.26	14.54±2.79	12.43±1.89	8.08±1.35	12.03±1.72	95.49±11.77
Kötü	1	18.00±- X ² = 3.585 P=0.167	27.00±- X ² =2.623 P=0.269	13.00±- X ² =0.945 P=0.623	13.00±- X ² =0.546 P=0.761	9.00±- X ² =1.010 P=0.603	13.00±- X ² =82.96 P=0.016*	93.00±- X ² =4.186 P=0.123
En Uzun Süre Yaşanılan Yer								
Köy	11	17.45±3.95	28.18±6.14	12.63±3.47	11.63±2.61	8.09±1.57	11.36±2.80	89.36±18.29
Kasaba	7	16.00±4.5	29.71±5.67	14.85±3.93	12.57±1.51	8.85±1.46	12.42±2.14	94.42±15.54
İlçe	42	18.33±3.25	31.76±3.80	15.02±2.31	13.14±1.53	8.50±1.10	12.40±1.93	99.16±9.27
B. Şehir	107	17.03±3.53 X ² =5.65 P=0.130	30.31±4.04 X ² =5.77 P=0.123	14.29±2.75 X ² =5.33 P=0.149	12.21±1.79 X ² =6.66 P=0.083	7.92±1.37 X ² =7.29 P=0.063	11.62±1.60 X ² =7.73 P=0.052	93.42±10.98 X ² =9.048 P=0.029*
Toplam	167	17.34±3.56	30.51±4.27	14.39±2.78	12.42±1.82	8.11±1.35	11.83±1.83	94.64±11.62

x² : Kruskal Wallis Test, Z: Mann-Whitney U. *p< 0.05

durumunu kötü olarak belirten öğrencilerin (x²= 82.96, p= 0.016) daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları belirlenmiştir. Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri ölçeği toplam puanının da yaşamının büyük bir kısmını ilçede geçiren öğrencilerde anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır (x²= 9.048, p= 0.029) (Tablo 2).

Araştırma sonucuna göre; öğrencilerin, yaratıcı düşünme eğilimleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında istatistiksel olarak güçlü ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bilişsel esneklik düzeyi yüksek olan öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimleri daha yüksektir (Tablo 3).

TARTIŞMA

Araştırmanın temel amacı olan sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeyleri ile yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Bilişsel Esneklik Ölçeği toplam puanı ile Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri ölçeğinin hem toplam puanı hem

de alt boyut puanları arasında pozitif düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum araştırmaya katılan öğrencilerin bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça yaratıcılık düzeylerinin de arttığını göstermektedir. Bu sonuç, bilişsel esnekliğin yaratıcılığın önemli bir ögesi olduğu bilgisini desteklemektedir (16, 22). Literatürde, bilişsel esneklik ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi inceleyen iki çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmaların birinde iki değişken arasında olumlu yönde bir ilişki bildirilmişken bir diğerinde iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu durum Çuhadaroğlu tarafından bilişsel esnekliğin diğer yürütücü işlevlerden ve diğer bilişsel becerilerden çok farklı bir bilişsel değişken olduğu ve bu değişkenin sosyal ve kişisel faktörlerden etkilenebileceği şeklinde yorumlanmıştır (16).

Bu çalışmada sağlık bilimleri öğrencilerinin bilişsel esnekliği orta düzeyde bulunmuştur (48.35±5.03). Benzer şekilde, Türk hemşirelik öğrencileri ile yürütülmüş bir çalışmada öğrencilerin Bilişsel Esnekliği orta düzeyde (39.43±2.83) bildirilmiştir (23). Bilişsel esnekliği yüksek olan bireyler bir sorunla karşılaştığında

sorunu kontrol edebilme, sorunun çözümünde çok sayıda çözüm yolu üretebilme ve her zaman kullanılan çözümlerden farklı düşünebilme becerisine sahiptirler. Sağlık profesyonellerinin bilişsel esnekliklerinin yüksek olması oldukça önemlidir. Laçın ve Yalçın'ın (2), Buğa ve ark.'ın (24), Kercood ve ark.'ın (25) üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmalarda, öğrencilerin bilişsel esneklik düzeylerinin yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmada, sağlık bilimleri öğrencilerin bilişsel esneklik düzeylerinin literatürdeki benzer çalışmalarda yer alan öğrencilerden daha düşük çıkması öğrencilerin birinci sınıfta öğrenim görmeleri ve deneyimsizlikleri ile ilişkilendirilebilir (2). Çalışmamızda bilişsel esneklik düzeyinin bir takım sosyodemografik veriler ile ilişkisi incelendiğinde, öğrencilerin bilişsel esneklik düzeylerinin cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, aile tipi, ekonomik durum ve uzun süre yaşanan yer gibi değişkenlerden etkilenmediği belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, bilişsel esnekliğin ilgili sosyodemografik özelliklere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmış çalışmalar olduğu görülmektedir (2,5,12-17,23,26).

Tablo 3. Öğrencilerin bilişsel esneklik ve yaratıcı düşünme eğilimleri ölçek puanları arasındaki ilişki

		Bilişsel Esneklik Ölçeği Toplam
Öz Disiplin	r	.137
	p	.077
	n	167
Yenilik Arama	r	.263**
	p	.001
	n	167
Cesaret	r	.328**
	p	.000
	n	167
Merak	r	.254**
	p	.001
	n	167
Şüphe	r	.262**
	p	.001
	n	167
Esneklik	r	.068
	p	.385
	n	167
Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği Toplam	r	.298**
	p	.000
	n	167

**p<0.001, r: Pearson product-moment correlation

Mevcut araştırma grubundaki öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimleri yüksek bulunmuştur. Günümüzde değişen sağlık bakım gereksinimleri dikkate alındığında sağlık bakım hizmetinde, yaratıcı, araştırmacı, bilgiye ulaşan, bilgi üreten ve bilgiyi kullanabilen meslek üyelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü sağlık bakım profesyonellerinde yaratıcılık bakım kalitesini arttırmaktadır. Bu bilgiler göz önüne alındığında araştırma bulgusu umut vericidir. Araştırmada, öğrencilerin cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm, aile tipi, ekonomik durum gibi özelliklerinin yaratıcı düşünme eğilimlerini etkilemediği belirlenmiştir. Konuya yönelik yapılmış diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (18-20,27,28). Yaratıcılığın duyuşsal, düşünsel, bilişsel birçok süreci içine alan bir kavram olduğu göz önüne alındığında, kişinin bireysel özelliklerinin ve etkileşimde oldukları pek çok değişkeninde yaratıcılık üzerinde daha etkili olduğu düşünülebilir (28). Bu etkenler, araştırma grubundaki öğrenciler için büyük şehirde bulunmaları nedeniyle yaratıcılığı geliştirmede uyaran olma niteliğini taşıyan sosyal etkinlikleri kitap okuma, sinema, tiyatro, konser vb. olarak sayılabilir. Çünkü bu çalışmada uzun süre farklı bölgelerde yaşayan öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık olduğu ve uzun süre ilçe ve büyük şehirde yaşayanlarda yaratıcı düşünme eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (20). Bu bulgu, yaşanan çevrenin kültürel özellikleri dil ve rol beklentilerinin yaratıcılığı etkileyebileceğine işaret etmektedir. Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmede akademisyenlerin de payı bulunmaktadır. Literatürde öğrencilerde yaratıcılığı arttırmak için şarkı, şiir yazma ve rol play gibi girişimlerin etkili olabileceğini bildirilmiştir (29). Bu nedenle akademisyenlerin her ders için aktif öğrenme yöntemlerini kullanmalarının öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmeye yönelik önemli bir adım olacağı düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmaya katılan öğrencilerin bilişsel esnekliğinin orta, yaratıcı düşünme eğilimlerinin ise yüksek olduğu ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin bilişsel esneklik düzeylerinden etkilendiği belirlenmiştir.

Bu araştırma sonuçlarından hareketle, bilişsel esnekliğin yaratıcı düşünme eğilimleri üzerindeki olumlu etkisi ve geliştirilebilir bir beceri olduğu düşünüldüğünde ve sağlık çalışma alanlarında problem/çatışma çözme becerileri, eğitim ortamı ve kişisel yaşam etkileşimi için bariz etkileri de göz önüne alındığında, sağlık ile ilgili eğitim veren programlarda bilişsel esneklik düzeyini geliştirmeye yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması önerilebilir.

Ayrıca;

Sağlık bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin hem akademik hem de sosyal yaşamda stresli durumlarda bilişsel esneklik düzeylerine yönelik farkındalık oluşturulması,

Yaratıcılığı ve bilişsel esnekliği geliştirmek adına öğrencilerin yeni olanı denemelerine ve yaratıcılıklarına fırsat sunularak destek olunması,

Öğrencilere yaratıcı davranışlarını gösterebilmeleri için kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri ortamlar sunulması ve aktif öğrenme yöntemlerinin kullanılması,

Literatürde konuya özgü çalışma sayısının çok sınırlı olması nedeniyle, ilgili konunun farklı ve daha geniş örneklem gruplarında farklı değişkenler açısından araştırılması önerilebilir.

Araştırmanın sınırlılığı

Araştırma, Ege Bölgesi'nde bulunan bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesindeki "Beslenme ve Diyetetik, Hemşirelik, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon" bölümlerinde yapıldığından sonuçları Türkiye'deki sağlık bilimleri öğrencilerine genellenemez. Araştırmadan elde edilen veriler, araştırmada kullanılan ölçeklerdeki ifadeler ve öğrencilerin öz bildirimleri ile sınırlıdır.

Çıkar çatışması

Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Finansal Destek

Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Dennis, J. P., Vander Wal, J. S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive therapy and research*, 34(3): 241-253.
2. Laçın, B.G.D., Yalçın, İ. (2018). Üniversite öğrencilerinde öz-yeterlilik ve strese başa çıkma stratejilerinin bilişsel esnekliği yordama düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2):358-371.
3. Zelazo, P.D., Craik, F.I., Booth, L. (2004). Executive function across the life span. *Acta psychologica*, 115(2):167-183.
4. Özcan, D.A, Esen, B.K. (2016). Ergenlerin bilişsel esneklik düzeyleri ile öz yeterliklerinin incelenmesi. *Int J Eurasia Social Sciences*, 7(24): 1-10.
5. Martin, M.M., Rubin, R.B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports*, 76: 623-626.
6. Martin, M.M., Anderson, C.A., Thweatt, K.S. (1998). Aggressive communication traits and their relationships with the Cognitive Flexibility Scale and the Communication Flexibility Scale. *J Soc Behav Personality*, 13(3): 531-540.
7. Deak, G.O. (2004). The development of cognitive flexibility and language abilities. *Advances in Child Development and Behavior*, 31: 271-327.

8. Hemşirelikte inovasyon neden önemlidir? Erişim adresi: <https://inovatifhemsirelikdernegei.com/2> Erişim tarihi: 10.10.2019
9. Forrest, S. (1999). Creativity on the edge of chaos. *Semin Nurse Manag*, 7(3):136-140.
10. Şen, T.H., Yılmaz, F.T., Gürdoğan, P.E. (2016). Hemşirelikte yaratıcılık. *Akademik Bakış Dergisi*, 38:1-8.
11. Bahar, M. (2006). Yataklı tedavi kurumlarında çalışan yönetici hemşirelerin problem çözme becerileri ve yaratıcılık düzeyleri. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*
12. Esen-Aygun, H. (2018). The relationship between pre-service teachers' cognitive flexibility and interpersonal problem solving skills. *Eurasian J Educ Res*, 77:105-128.
13. Altunkol, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana.*
14. Bilgin, M. (2009). Bilişsel esnekliği yordayan bazı değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36):142-157.
15. Çelikkaleli, Ö. (2014). Bilişsel esneklik ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği. *Eğitim ve Bilim*, 39(176): 339-346.
16. Çuhadaroğlu, A. (2013). Bilişsel esnekliğin yordayıcıları. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 2(1): 86-101.
17. Diril, A.(2011). An investigation of cognitive flexibility in terms of socio-demographic variables and anger level and anger styles in adolescent. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana.*
18. Duman, B., Göçen, G., Yakar, A. (2014). The examination of relationships between emotional intelligence levels and creativity levels of pre-service teachers in the teaching-learning process and environments. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(2): 45-74.
19. Güldaş, K. (2009). Yönetici hemşirelerin yaratıcılık düzeyleri ve liderlik tarzlarının belirlenmesi. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*
20. Uludağ, E., Uzun, S.(2018). Hemşirelik Eğitiminde Öğrencilerin Yaratıcı Düşünce Becerilerinin İncelenmesi (Gümüşhane İli Örneği). *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3): 63-70.
21. Özgenel, M., Çetin, M. (2017). Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46(46): 113-132.
22. Huffman, K., Piggrem, G. (2003). *Psychology in Action 3*. Edition, John Wiley, New York
23. Turan, N., Durgun, H., Kaya, H., Ertaş, G., Kuvan, D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin stres durumları ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişki. *JAREN*, 5(1):59-66.
24. Buğa, A., Özkamalı, E., Altunkol, F., Çekiç, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerine göre sosyal problem çözme tarzlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1):48-58.
25. Kercood, S., Lineweaver, T.T., Frank, C.C., Fromm, E.D. (2017). Cognitive flexibility and its relationship to academic achievement and career choice of college students with and without attention deficit hyperactivity disorder. *J Postsecondary Educ Disability*, 30(4):329-44.
26. Üzümcü, B., Müezziz, E.E. (2018). Öğretmenlerin Bilişsel Esneklik Ve Mesleki Doyum Düzeyinin İncelenmesi. *Sakarya University J Educ*, 8(1): 8-2.
27. Yenilmez, K., Yolcu, B. (2007). Öğretmen Davranışlarının Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18:95-105.
28. Zeytin, S. (2010). Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcılık ve problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir*
29. Chan, Z.C. (2013). Exploring creativity and critical thinking in traditional and innovative problem based learning groups. *J Clin Nurs* 22(15-16): 2298-2307.